

Lärrarhandledning

**Den trettionde kullen
av Linda Ivarsson**

Vad skoj att du och dina elever ska läsa och arbeta med *Den trettonde kullen* av Linda Ivarsson. Jag hoppas att du kommer att ha glädje av lärarhandledningen som jag tagit fram. I handledningen får du först en kort sammanfattning av boken och författaren till den. Därefter tydliggörs hur boken kan kopplas till Lgr22. Sist presenteras olika uppgifter som du kan använda i klassrummet före, under och efter läsningen. Du behöver inte arbeta med alla uppgifterna. Välj de som du upplever är mest relevanta för dig och din klass. Lycka till med läsningen och arbetet i klassrummet!

Kort om handlingen

Den trettonde kullen handlar om Mo, en sextonåring som är uppvuxen på en anstalt tillsammans med sina åtta "adoptivsyskon". De vet inget om sin bakgrund, har i stort sett ingen kontakt med omvärlden och lever ett snävt inramat liv där de bara har varandra. Mo märker att hennes syskon betar sig allt mer konstigt. En efter en börjar de försvinna under mystiska omständigheter. Lärarna, de enda vuxna som ungdomarna har kontakt med, hävdar att de har drabbats av en sjukdom. Det köper varken Mo eller Max, som alltid har fått Mos hjärta att slå ett extra slag. Tillsammans bestämmer de sig för att försöka ta reda på sanningen. Vad är det som egentligen händer på anstalten? När sanningen börjar ge sig till känna upptäcker de att alla syskon är en del av något experiment och att deras enda chans kan vara att fly.

Om författaren

Linda Ivarsson är författare med en lång bakgrund som lärare och förskollärare.

Linda har en lärarexamen från Linköpings Universitet och läser litteraturvetenskap och skrivande vid Mittuniversitetet. Kärleken till böcker och behovet av berättelser har alltid funnits där, därför har Linda jobbat med olika skriv- och bokprojekt genom åren.

Lgr 22

Den trettonde kullen kan läsas i grundskolans senare år. Boken passar bra att arbeta med i svenskämnet men också för att närma sig frågor om identitet, etik och relationer kopplat till läroplanernas skrivningar kring skolans värdegrundsuppdrag (Lgr22) exempelvis:

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. (Lgr22)

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. (Lgr22)

Aktiviteter före läsningen – att få eleverna nyfikna och skapa förförståelse

EPA

EPA (enskilt – par- alla) är en struktur som bygger på kooperativt lärande. Den här strukturen kan med fördel användas när ni arbetar med boken för att uppmuntra alla elever till delaktighet. Genom att använda EPA erbjuds eleverna mer tid att tänka över sina svar och utveckla dessa samtidigt som de blir mer aktiva i sitt lärande. Använd gärna EPA när ni jobbar med diskussionsfrågorna och – övningarna i den här lärarhandledningen.

Börja med att hela klassen får en fråga att fundera över. Alla elever får då en kort stund till eget tänkande där eleven får anteckna stödord. Därefter delas eleverna in i par och samtalar utifrån sina anteckningar. Avslutningsvis följs diskussionen upp i helklass. Låt gärna några elever dela med sig av sin diskussion tillsammans.

Inledande diskussionsfrågor (för att väcka nyfikenhet)

- Hur tror ni det skulle vara om ni tvingades leva isolerade från resten av världen? Hur skulle era dagar se ut?
- Hur tror ni att relationer och vänskap påverkas när man bara har varandra?

Rollspelsövning inför läsningen (i smågrupper) - Att inte veta var man kommer ifrån

Föreställ er att ni bor här på skolan och aldrig har varit utanför skolgården. Ni har aldrig träffat någon annan än varandra och personalen på skolan. Inte era föräldrar, släkt, vänner utanför skolan eller grannar. Ni har aldrig besökt affären eller vårdcentralen. Ni äter alltid mat i matsalen och sover någonstans här på skolan. Ni spenderar all er fritid på skolans område. Så har det alltid varit och för er är det ju inget konstigt, allt är ju som det brukar.

Men så dyker det plötsligt upp en ny lärare på skolan, Kim. Kim verkar väldigt nervös och vet ofta inte hur han ska svara på frågor. Plötsligt, mitt i en lektion, utbrister Kim "Ingenting är som ni tror! Ni kan inte stanna kvar här!", innan han springer ut. Sen får ni veta att Kim har blivit sjuk, och inte kommer att komma tillbaka på ett tag.

- Vad ska ni göra nu? Ska ni försöka ta reda på vad Kim menade? Vad talar för det? Ska ni bara glömma det hela? Vad talar för det? Kan man göra något annat? (diskutera i 10 minuter)

- Föreställ er att ni lämnar skolan för första gången, kanske idag. Allt ni möter på utanför skolans område är nytt. Vad skulle ni lägga märke till? Hur skulle allt se ut och kännas om ni upplevde det för första gången? (diskutera i 5 minuter)

Introducera boken – att förutspå

Syfte

Genom att förbereda eleverna för läsningen av *Den trettonde kullen* skapas förutsättningar för att sätta igång det kritiska tänkandet och kreativiteten. Genom att associera fritt kring titeln, analysera omslag och baksidetext, samt introduceras till genren *dystopisk thriller*, utvecklar eleverna sin förmåga att tolka, förutsäga innehåll och reflektera över olika teman. Detta stärker deras förståelse och engagemang inför boken och förbereder dem till att bli aktiva läsare.

Metod

Diskussionsfrågor

- Associera fritt kring titeln; vad kan *Den trettonde kullen* betyda? (I det här fallet är det en kull som i "samtliga ungar som är födda eller kläckta under samma fortplantningsperiod")
- Vilka tankar väcker orden? Kommer ni att tänka på något speciellt?
- Vilka ledtrådar ger oss bokens framsida?
- Läs baksidetexten tillsammans. Hur kan livet för ungdomarna i boken ha sett ut genom åren?

Dystopisk thriller

Romanens genre är *dystopisk thriller*. En dystopisk thriller är en genre som utspelar sig i ett dystopiskt samhälle, där mörka och skrämmande element är närvarande och där spänningen ofta är starkt framträdande:

Dystopi: En dystopi är en beskrivning av en fiktiv samhällsvision som är mycket negativ, ofta föreställer den en värld präglad av fattigdom, repression, våld eller andra negativa egenskaper. Det är en motpol till en utopi, som beskriver en idealiserad värld.

Thriller: En thriller är en genre som eftersträvar spänning och intensitet för läsaren, eller tittaren. Det kan involvera farliga situationer, mysterier, konflikter eller överraskningar som håller publikens uppmärksamhet och förväntan.

I en dystopisk thriller kombineras dessa två element, där berättelsen utspelar sig i en dystopisk värld och fokuserar på spänning, fara och ofta en kamp mot ett auktoritärt samhällssystem eller regim. Karaktärerna kan bli indragna i konspirationer, flykter, uppror eller andra handlingar för att överleva eller kämpa för förändring. Teman som maktmissbruk, kontroll, kampen för frihet eller andra moraliska dilemman är vanliga. Boken, eller filmen, kan då spela rollen som spegelbild där samhällets problem och utmaningar synliggörs och få läsaren, eller tittaren, att tänka över dessa frågor medan de samtidigt njuter av spänningen och äventyret i berättelsen.

Använd gärna en trailer från en känd film eller serie för att introducera genren och väcka nyfikenhet (exempelvis Maze Runner, Divergent eller The Giver). Låt eleverna fundera på om de har sett andra filmer som är dystopier eller thrillers och vad dessa har gemensamt.

Låt eleverna fundera

- Vad kommer att hända i boken?
- Vilka kommer de viktigaste karaktärerna att vara?
- Vilka teman kommer att behandlas?
- Vad kommer det att vara för slags bok?

Reflektionslogg – Text & Tanke

Syfte

Syftet är att låta eleverna uppmärksamma saker i texten och öva på att dokumentera sina tankar. Här är den individuella läsningen, och det som man som läsare fastnar för i texten, i fokus. Det kan exempelvis handla om en formulering, en händelse eller en karaktär. Både sådant som eleven tycker om och som den inte tycker är bra får komma med i reflektionsloggen – båda kan vara lika värdefulla.

Metod

Varje elev för ett läsprotokoll som grundar sig i rubrikerna *Text* och *Tanke* parallellt med läsningen. Det som eleven på ett eller annat sätt fastnar för i texten skriver hen, som ett citat, in i protokollet under rubriken *Text*. Kom ihåg att också skriva sidnumret, för att kunna återgå till citatet. Under rubriken *Tanke* skriver eleven sina egna tankar och reflektioner kopplade till citatet. Varför valdes det här citatet? Vilka tankar, känslor eller funderingar väcks?

Det går självklart att jobba med text- och tankeloggen självständigt, där varje elev för läser i sin egen takt och för logg självständigt, för att sedan följa upp läsningen med gemensam reflektion. Ett annat alternativ är att läsa efter ett bestämt läslopp där klassen läser fram till en bestämd sida. På så sätt kan klassen delas in i grupper där eleverna tar del av varandras läsloggar och diskuterar under läsningens gång.

Antik mytologi

Syfte

Genom att utforska myter via konst, litteratur och aktiviteter får eleverna en djupare förståelse för deras betydelse och de universella teman som dessa behandlar.

I boken återkommer Mo gång på gång till berättelser från den antika mytologin, som både skänker henne tröst och hjälper henne att hitta något utanför anläggningen att relatera till.

De berättelser som dyker upp i boken är

Hekatoncheirerna skapelse och kamp mot titanerna (från "Theogonin" av Hesiodos)

Pandoras ask (från "Theogonin" av Hesiodos)

Orfeus och Eurydike (från "Metamorfoser" av Ovidius)

Romulus och Remus (från "Fasti" av Ovidius)

Damon och Pythias (från "Moralia" av Plutarchos)

Resan över floden Styx efter döden (från "Metamorfoser" av Ovidius)

Ni kan läsa mer om dessa, och andra myter, i följande böcker:

Mythos, av Stephen Fry (finns också som ljudbok och är i den engelska versionen mästertligt uppläst av Stephen Fry själv)

Grekisk mytologi: Antikens gudar och hjältar, 2018, av Michael Gibson

Olympen: sagor ur den grekiska mytologin, 2017, av Sofi Hjort

Det finns självklart också väldigt mycket att hitta på internet och i poddar, såsom historierummet och P3 historia.

Konstverk

Det finns mycket konst och litteratur som skildrar dessa gamla berättelser. Ta tillfället i akt att undersöka några av dessa. Nedan finns förslag på konstverk:

Briarée feuilles d'argent et huile sur toile, 1989-92, av Lionel Guibout - En drabbande målning av hekatoncheirern Briareus.

Pandora, 1882, av Jules Joseph Lefebvre - Ett känt konstverk som visar ögonblicket när Pandora öppnar asken.

Orpheus Leading Eurydice from the Underworld, 1861, av Camille Corot och Orpheus and Eurydice, 1864, av Fredric Leighton - Två kända målningar som skildrar Orpheus resa till underjorden för att återfå Eurydice.

Den Kapitolinska vargen - En berömd etruskisk bronsstaty från 500-talet f.Kr. som visar varghonan som diar Romulus och Remus. Tvillingarna lades till under renässansen.

Damon and Pythias, 1611-1666, av Guercino - Visar den avgörande ögonblicket när Pythias dyker upp och förhindrar Damons avrättning.

Charon and Psyche, 1883, av John Roddam Spencer Stanhope - Visar hur Charon är redo att föra Psyche över floden Styx.

Fördjupning

Dela upp eleverna i smågrupper och låt varje grupp fördjupa sig i en myt. Låt gruppen sedan presentera myten för klassen genom drama, en låt eller en kort film.

Låtlista

Syfte

Genom att välja låtar som passar till specifika händelser i boken uppmuntras eleverna att noggrant läsa och förstå texten samt analysera karaktärerna, handlingen och de tematiska elementen i boken. Eleverna får tänka kreativt och göra kopplingar mellan olika uttrycksformer.

Metod

I denna uppgift ska eleverna muntligt presentera en låtlista till *Den trettonde kullen*. Under och efter läsningen ska de fundera över låtar som passar till specifika händelser i boken. Här kan läraren antingen välja ut några kapitel tillsammans med klassen som ska vara i fokus för låtvalen eller låta eleverna fundera fritt. När boken är utläst presenterar de sina låtval för klassen genom att beskriva vilken händelse de valt ut och vilken låt de har valt till den. Om möjligt kan de spela upp en del av eller hela låten och sedan motivera sitt val. Självklart går det också bra att eleverna redovisar sina låtval och motiverar dessa skriftligt.

Diskussionsuppgifter

Syfte

Genom att diskutera i smågrupper kan eleverna utbyta perspektiv, utveckla sitt kritiska tänkande och stärka sin förmåga att uttrycka sina åsikter och tolkningar muntligt. Eleverna får möjlighet att reflektera över och fördjupa sin förståelse av romanen. På så sätt blir det också lättare att relatera till innehållet i boken och koppla det till egna erfarenheter och känslor, vilket kan bidra till en djupare personlig förståelse av texten.

Diskussionsfrågor

- Vilken av karaktärerna tyckte du mest om? Vad var det som du gillade med hen?
- Mo och hennes "syskon" är på många sätt olika, men också lika. Hur skulle du beskriva dem?
- Varför tror du att lärarna på skolan inte ville lära känna sina elever bättre?
- Mo och Maria reagerar väldigt olika på de obehagliga sakerna som händer runt dem. Hur tror du att du hade reagerat?
- På sjukhuset dör en man när Mo försöker fly. Är Mo ansvarig för hans död? Agerar hon rätt eller fel? Varför?
- Vad tror du händer med Mo och Max efter att boken har tagit slut?
- Vad tar du med dig från boken? Upplever du att du lärt dig något av den?

Skrivuppgifter efter läsningen

Syfte

Genom att skriftligt följa upp läsningen och reflektera över bokens innehåll och teman främjas elevernas förmåga att fördjupa sin läsning, strukturera sina tankar och koppla bokens innehåll till aktuella samhällsfrågor och egna erfarenheter. Det är ofta det som kallas att läsa "bortom raderna". Det utvecklar också elevernas skriftliga uttrycksförmåga samtidigt som det kan öka elevernas förståelse för hur litteratur kan spegla och påverka verkliga problem.

Brev till författarna

I denna uppgift får eleverna skriva ett brev till författaren. Vilka tankar och känslor väcktes under läsningen? Vilka frågor finns kvar även efter läsning? Vad vill de säga till författaren?

Berätta om:

- Varför du har läst boken
- Hur du har läst boken
- Dina tankar om läsoplevelsen
- Dina tankar kring boken: händelser, karaktärer, uppbyggnad, teman...
- En favoritscen eller en favoritkaraktär
- Vilka frågor boken har väckt hos dig

Erbjud de elever som har svårt att komma igång med brevet förslag på inledning, exempelvis:

Hej Linda!

Jag har läst din roman, Den trettonde kullen, och tyckte_____ om den.

Även om jag inte alls har varit med om samma saker som Mo känner jag igen mig mycket i ...

Tidningsartikel om händelsen på sjukhuset

I denna uppgift ska eleverna skriva en nyhetsartikel som ska publiceras i en fiktiv tidning. De ska anta rollen som journalister och rapportera om händelserna i slutet av boken, specifikt det som inträffade på sjukhuset. Artikeln ska skildra hur händelserna upplevdes av Stockholmare som befann sig på plats, utan kännedom om bakgrundshistorien om anläggningen och ungdomarna som bodde där. Hur kan händelserna ha tätt sig för dessa personer? Vilka följder hade de?

Eleverna uppmuntras att använda sin fantasi för att utveckla och beskriva händelserna, inklusive sådant som inte framgår tydligt i boken. De kan intervjua ögonvittnen, utföra grävande journalistiskt arbete eller inkludera uttalanden från offentliga personer, exempelvis statsministern. Artikeln kan vara en nyhetsrapport från dagen efter händelsen eller en uppföljande artikel några månader senare, där händelserna har utvecklats och fått större konsekvenser. Det är dock viktigt att tänka på att läsaren inte har tagit del av romanen.

Påminn eleverna om att en tidningsartikel ska innehålla följande element:

- **Rubrik:** En kärnfull rubrik som väcker intresse.
- **Ingress:** Två till tre meningar som sammanfattar hela artikeln.
- **Brödtext:** Huvudtexten, som ska svara på följande frågor: Vad? Var? Vem? När? Hur? och Varför?
- **Bildtext och mellanrubriker:** Bilder med bildtexter och mellanrubriker för att göra läsningen lättare och mer intressant.

Tips till eleverna

- **Inspireras av riktiga artiklar:** Uppmuntra eleverna att undersöka riktiga nyhetsartiklar och deras struktur för att få inspiration.
- **Använd fantasin:** Eleverna kan skapa intervjuer, uttalanden och andra detaljer som bidrar till att göra artikeln levande och engagerande.

Text (citat och sidnummer)	Tanke (dina tankar och reflektioner kring citatet)